

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Doğum Sonu Dönemde Annelerin Emzirme Öz-Yeterlilik Algıları İle Emzirme Başarıları Arasındaki İlişki

 Yahya ERGEZEN¹, Emine EFE², Fatma ÇALIŞKAN ÖZDÖL³, Şevkiye DİKMEN⁴

¹Arş. Gör., Akdeniz Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Antalya, Türkiye.

²Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Antalya, Türkiye.

³Hemşire, Akdeniz Üniversitesi Hastanesi, Antalya, Türkiye.

⁴Hemşire, Akdeniz Üniversitesi Hastanesi, Antalya, Türkiye.

Öz

Giriş: Emzirme, bir bebeği beslemek için en güvenli ve sağlıklı yöntemdir. Annenin ve bebeğinin sağlık sonuçlarının iyileşmesine katkıda bulunur. **Amaç:** Bu çalışmada doğum sonu dönemde annelerin emzirme öz-yeterlilik algıları ile emzirme başarıları arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. **Yöntem:** Tanımlayıcı tasarımdaki bu araştırmanın örneklemini, Akdeniz Bölgesindeki bir üniversite hastanesinin Kadın Doğum servisinde yatan, sağlıklı yeni doğum yapmış 102 anne oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak; tanımlayıcı veri formu, Emzirme Öz-yeterlilik Ölçeği-kısa şekli, LATCH Emzirme Değerlendirme Aracı kullanılmıştır. Emzirme öz-yeterliliği verileri yüz yüze görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Annelerin emzirme başarıları gözlem yöntemi ile değerlendirilmiştir. **Bulgular:** Araştırma kapsamındaki annelerin %47.1'inin 26-33 yaşında, %38.2'si ilköğretim mezunu, %68.6'sı sezaryen ile doğum yapmış ve %30.4'ünün ilk doğumu olduğu tespit edilmiştir. Annelerin emzirme öz yeterliliği puan ortalaması 57.30 ± 10.46 ve emzirme başarıları puan ortalaması 8.38 ± 1.53 bulunmuştur. Annelerin emzirme öz yeterliliği ve emzirme başarıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır ($p = .157, r = .14$). Annelerin çocuk sayısı ile Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği ve LATCH Emzirme Değerlendirme Aracı puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < .05$). Çocuk sayısı arttıkça annelerin emzirme öz yeterliliği ve emzirme başarısının arttığı belirlenmiştir. **Sonuç:** Yeni doğum yapmış annelerin emzirme döneminde sağlık profesyonelleri ve aile yakınları tarafından desteklenmesinin annelerin emzirme başarılarını ve emzirme öz yeterlilikleri artacağı düşünülmektedir. **Anahtar Sözcükler:** Emzirme, Öz Yeterlilik, Anne Sütü.

Abstract

The Relationship between Mothers' Breastfeeding Self-Efficacy Perceptions and Breastfeeding Success in Postpartum Period

Background: Breastfeeding is the safest and healthiest way to feed a baby. It contributes to the improvement of the health consequences of the mother and her baby. **Objective:** This study was planned as a descriptive comparative study to investigate the relationship between breastfeeding self-efficacy perceptions and breastfeeding success of mothers in the postpartum period. **Method:** The study sample of a university hospital in the south of Turkey lies at the Maternity Service has created 102 healthy female patient who had recently given birth. As a data collection tool; Descriptive data form, Breastfeeding Self-Efficacy Scale-short form, LATCH Breastfeeding Assessment Tool was used. Face-to-face interview method was used to collect descriptive data and breastfeeding self-efficacy scale data. The LATCH Breastfeeding Assessment Tool was evaluated using the observation method at the time of breastfeeding. **Results:** It was determined that 47.1% of the mothers within the scope of the study were 26-33 years old, 38.2% were primary school graduates, 68.6% had cesarean section and 30.4% had their first birth. Breastfeeding self-efficacy mean score of mothers was 57.30 ± 10.46 and breastfeeding success mean score was 8.38 ± 1.53 . There was no statistically significant relationship between breastfeeding self-efficacy and breastfeeding success of the mothers ($p = .157, r = .14$). A significant correlation was found between mothers' number of children and Breastfeeding Self-Efficacy Scale and LATCH Breastfeeding Assessment Tool scores ($p < .05$). It was determined that as the number of children increased, breastfeeding self-efficacy and breastfeeding success of mothers increased. **Conclusion:** It is thought that breastfeeding success and breastfeeding self-efficacy of mothers who support newly mothers by breastfeeding health professionals and family relatives will increase. **Key Words:** Breastfeeding, Self-Efficacy, Breast Milk.

Geliş Tarihi / Received: 29.01.2020 **Kabul Tarihi / Accepted:** 07.06.2021

Correspondence Author: Efe E., Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Antalya, Türkiye. Telefon: +905337798302 E-posta: eefe@akdeniz.edu.tr

Cite This Article: Ergezen Y, Efe E, Çalışkan Özdöl F, Dikmen Ş. Doğum Sonu Dönemde Annelerin Emzirme Öz-Yeterlilik Algıları İle Emzirme Başarıları Arasındaki İlişki. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi. 2021; 14(3): 217- 223

Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi 2021 Open Access. This article is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License

Emzirme, bir bebeği beslemek için en güvenli ve sağlıklı yöntemdir. Annenin ve bebeğinin kısa ve uzun vadeli sağlık sonuçlarının iyileşmesine katkıda bulunur (1). Emzirme sadece çocuk ve aile sağlığı yönünden değil toplumun geleceği bakımından da önem arz etmektedir. Sağlıklı anne, sağlıklı çocuk, sağlıklı aile ve sağlıklı toplum ilişkisini ortaya koymaktadır. Bu nedenle yeterli beslenmenin sağlanmadığı durumlarda bebeklerin bir yıldan daha uzun süre emzirilmeleri önerilmektedir.

Anne sütü bebeğin sağlığını koruma ve geliştirmede etkili bir üründür. Anne sütü bebekte gelişebilecek diyare, solunum yolu enfeksiyonları, astım, orta kulak iltihabı gibi sağlık problemlerinin görülme sıklığını ve şiddetini azaltmaktadır (2). Anne sütü, ani bebek ölüm sendromu ve diyabet gibi sorunlara karşı da koruyucudur. Yapılan çalışmalar anne sütünün, bebeğin patojenlere karşı immün sistem bağışıklığını arttırdığını (3), yenidoğan ölüm riskini azalttığını (4), çocukluk çağı obezitesi için koruyucu bir faktör olduğunu (5) ve annede over kanser riskini azalttığını ortaya koymaktadırlar (1).

Anne sütünün hem bebek hem de anne açısından çok sayıda yararı olmasına rağmen emzirmeyi etkileyen birtakım durumlar bulunmaktadır. Anne ve bebek açısından değerlendirildiğinde doğum tipi, anne/çocukta kaynaklanan komplikasyonlar, anne/yenidoğan arasındaki bağlanma süresi ve zamanı, annenin yaşı, sosyoekonomik durumu, emzirme ile ilişkili davranışları ve emzirme ile ilgili deneyimler etkileyen faktörler arasında gösterilebilir. Yanı sıra emzirme süresince sağlık profesyonellerinin desteği, aile/eş desteği ve hastane rutinleri diğer faktörler arasındadır (6). Fakat, emzirmeyi etkileyen faktörlerin başında annenin emzirmeye ilişkin öz yeterlilik algısı gelmektedir.

Bandura (1995), öz yeterliliği "bir davranış ya da görevi gerçekleştirme konusunda bireyin hissettiği yeterlilik" olarak tanımlamıştır. Emzirme öz yeterlilik algısı ise annenin emzirmeye ilişkin hissettiği yeterlilik olarak nitelendirilmektedir (7). Annenin emzirme öz yeterliliği, annenin yeni bebeğini emzirebilmesi ya da emzirmeye güvenmesi gibi algılanan bir yetenek olarak da tanımlanmaktadır (8). Emzirme öz yeterliliği, doğum sonrası dönemde emzirme sonuçlarını etkileyen önemli bir faktör olarak vurgulanmıştır (8,9). Yapılan araştırmalar emzirme öz yeterliliğinin emzirmenin başlatılması ve süresi ile ilgili önemli bir faktör olduğunu göstermiştir (9). Yapılan bir çalışmada, doğum sonrası bebeklerin yeterli miktarda anne sütü alma durumları değerlendirilmiş olup, term bebeklerin her beslenme sırasında almaları gereken süt hacminin %95.4'ünü tüketebildiği buna karşın bu oranın preterm bebeklerde sadece %45 olduğu bildirilmiştir (10).

Emzirme yeterliliği, doğru emzirme tekniği, bebek tarafından etkin olmayan emme, emzirme sıklığının az olması, süt kanalının tıkanması ve bebeğin anneden ayrılması gibi faktörlerden etkilenmektedir. Bu faktörler, doğum sonrası dönemin başlarında sağlık profesyonelleri tarafından değerlendirilmelidir (11). Yapılan çalışmalar, sağlık profesyonelleri tarafından desteklenen annelerin emzirme kapasitelerinin arttığını göstermektedir (11,12). Literatürde annenin emzirme öz yeterliliği ile ilgili çok sayıda çalışma bulunmaktadır (13-16). Ancak annelerin emzirme öz-yeterliliği ile emzirme başarıları arasındaki ilişkiyi karşılaştıran sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır (6-7).

Sağlıklı bireylerin yetiştirilebilmesi için bebeklerin anne sütünü yeterli miktarda alması anne, bebek ve toplum sağlığı açısından son derece önemli bir konudur (7). Emzirmeye ilişkin öz yeterliliğin geliştirilmesinde annenin desteklenmesi, emzirme konusunda cesaretlendirilmesi, yeterli düzeyde bilgi alması ve bu beceriyi uygulaması gerekmektedir. Anne bu süreçte fiziksel, emosyonel, spiritüel ve sosyal desteğe gereksinim duymaktadır. Sağlık profesyonelleri özellikle hemşireler anneyi güçlendirme, destekleme, danışmanlık ve rehberlik aşamasında kilit pozisyonundadır. Hemşirelerin emzirme başarısını etkileyen faktörleri bilmesi ve buna yönelik uygun girişimler geliştirebilmesi çok önemlidir. Bu araştırma ile annelerin emzirme öz yeterlilikleri ve emzirme başarıları arasındaki ilişki değerlendirilerek literatüre katkı sağlayacağı ve yapılacak olan girişimsel çalışmalara yön vereceği düşünülmektedir. Ayrıca, klinik alanda annenin öz yeterliliğini ve emzirme başarısını geliştirecek yöntemlerin geliştirilmesi, bireye özgü bakımın planlanması ve klinikte rutin bir değerlendirme yöntemi olarak kullanılması açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

Amaç

Araştırma doğum sonu dönemde annelerin emzirme öz-yeterlilik algıları ile emzirme başarıları arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla tanımlayıcı karşılaştırmalı bir çalışma olarak planlanmıştır.

Araştırma Soruları:

- Doğum sonu dönemde annelerin emzirme öz-yeterlilik algıları ile emzirme başarıları arasındaki ilişki nedir?
- Annelerin emzirme öz yeterliliği ve emzirme başarılarını etkileyen değişkenler nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Tipi

Araştırma doğum sonu dönemde annelerin emzirme öz-yeterlilik algıları ile emzirme başarıları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla tanımlayıcı karşılaştırmalı olarak planlanmıştır.

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırma Akdeniz Bölgesinde bir üniversite hastanesinin kadın doğum servisinde, Mayıs 2018- Ekim 2018 tarihleri arasında yürütülmüştür.

Araştırmanın Evreni/Örnekleme

Araştırmanın evrenini araştırmanın yürütüldüğü hastanenin kadın doğum servisinde yatan sağlıklı yeni doğum yapmış olan anneler oluşturmuştur. Araştırmanın verileri, belirtilen tarihler arasında kadın doğum servisine yatan 102 anne ile tamamlanmıştır. Son bir yıl içerisinde servise yatışı yapılan araştırmanın dahil edilme kriterlerine uyan anne sayısı tam olarak bilinmediğinden araştırmada örneklem büyüklüğü, evrendeki kişi sayısının bilinmediği durumlardaki formül ($n = t^2 \cdot \sigma^2/d^2$) kullanılarak, Yenil ve ark. (7) yaptığı çalışmadaki emzirme öz yeterlilik ölçeği-kısa formu standart sapma değeri ($SD = 8.46$) dikkate alınarak hesaplanmış ve 98 kişi bulunmuştur.

Araştırmanın dahil edilme kriterleri; 18 yaşından büyük, okuma yazma bilen, Türkçe konuşabilen, miadında ve sağlıklı doğum yapan (38–42 haftalık, 2500- 4000 gr doğan, 5. dakika APGAR puanı 7 ve üzerinde doğan, bilinen konjenital hastalığı olmayan), emziren ve emzirmeye engel bir kronik hastalığı olmayan kadınlar araştırmaya alınmıştır.

Veri Toplama Araçları-Geçerlik ve Güvenirlik Bilgileri

Veri toplama aracı olarak; tanımlayıcı veri formu, Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği-Kısa Formu, LATCH emzirme değerlendirme aracı kullanılmıştır.

Tanımlayıcı Veri Formu: Bu form kadınların sosyo-demografik ve obstetrik özellikleri ile önceki emzirme deneyimlerini saptamak amacıyla oluşturulmuştur. Tanımlayıcı veri formunda 12 soru yer almaktadır. Form literatüre dayalı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir (7,8,16,17).

Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği-Kısa Form: Emzirme Öz-Yeterliliği Ölçeği ilk olarak Dennis ve Fauz (18) tarafından 33 maddelik bir ölçek olarak geliştirilmiştir. Bu ölçek, annelerin emzirmeye ilişkin kendilerini ne kadar yeterli hissettiklerini değerlendirmektedir. Ölçekte yer alan tüm maddeler pozitif anlam taşımaktadır. Yapılan pilot çalışmada Cronbach alfa değeri .96 bulunmuştur. Dennis ve Fauz (18) tarafından yapılan iç tutarlık analizine göre madde fazlalığı olduğu saptanmış ve analizler sonucunda madde-toplam korelasyonu .60'ın altında olan maddeler çıkarılarak 14 maddelik yeni Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği'nin kısa şekli oluşturulmuştur. Bu ölçeğe ait kısa formun Cronbach alfa değeri .94 bulunmuştur. Yapılan çalışmalarda Emzirme Öz-Yeterliliği Ölçeğinin annelerde doğum sonrası kullanıldığı görülmüştür (17,19). Bu çalışmada ise veriler doğumdan sonra 24. ve 48. saatler arasında toplanmıştır. Ölçek 5'li likert tipte olup, hiç emin değilim (1 puan) ve her zaman eminim (5 puan) şeklinde değerlendirilmektedir. Ölçekten minimum alınabilecek puan 14 ve maksimum puan 70'tir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Tokat ve ark. (17) tarafından yapılmıştır. Tokat ve ark. (17) yaptıkları çalışmada ölçeğin Cronbach alfa değeri .86 bulunup, güvenilir bir ölçek olduğu saptanmıştır. Bu araştırmada Cronbach alfa değeri .88 olarak bulunmuştur (n = 102).

LATCH Emzirme Değerlendirme Aracı: Emzirilenin değerlendirilmesinde kullanılan ölçüm araçlarından biri LATCH'tır. LATCH Emzirme Değerlendirme Aracı 1986 yılında puanlama yöntemi açısından APGAR skor sistemine benzetilerek oluşturulan bir araçtır. Değerlendirmesi hızlı ve kolaydır. Bu ölçüm aracı, emzirme tanılamasını objektif olarak yapmak, emzirme problemlerini saptamak ve eğitim planı yapmak, sağlık çalışanları arasında ortak dil oluşturmak ve araştırmalarda kullanılmak üzere geliştirilmiştir. Bu ölçüm aracı beş değerlendirme kriterinden oluşmakta olup, bu kriterlerin İngilizce karşılığının ilk harflerinin birleşiminden oluşmaktadır. Her madde 0–2 puan arasında değerlendirilmektedir. Ölçüm aracından alınabilecek toplam puan 10'dur. Ölçüm aracının kesme noktası yoktur. LATCH puanı yükseldikçe emzirme başarısının yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye'de güvenilirliği Yenil ve Okumuş (19) tarafından yapılmış ve Chronbach alfa değeri .95 olarak saptanmıştır. Bu araştırmada Cronbach alfa değeri .72 olarak bulunmuştur (n = 102).

Araştırmanın Uygulanması

Tanımlayıcı verilerin ve emzirme öz-yeterlilik ölçek verilerinin toplanmasında yüz yüze görüşme yöntemi kullanılmıştır. LATCH Emzirme Değerlendirme Aracının değerlendirilmesi emzirme anında gözlem metodu kullanılarak yapılmıştır. Emzirme anı araştırmacılar tarafından gözlemlenmiştir. Emzirme gözlenirken doğum sonrası 24–48 saatleri arasındaki herhangi bir spontan emzirme zamanı beklenmiştir. Bu zamanın beklenilmesinin sebebi emzirmeye ilişkin kaygıların doğum sonrası erken dönemde en yoğun yaşandığı zaman olmasıdır. Herhangi bir müdahalede bulunmadan emzirme izlenmiş ve LATCH emzirme değerlendirme aracı araştırmacı tarafından anında doldurulmuştur.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 20.0 (Statistical Package for the Social Sciences) paket programı kullanılmıştır. Tanımlayıcı özellikleri değerlendirmek için sayı, yüzde ve ortalama kullanılmıştır. Emzirme Öz Yeterliliği Ölçeği skorları ile LATCH emzirme değerlendirme aracı skorları arasındaki ilişki korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir. Veriler normal dağılmadığı için Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. Emzirme Öz-Yeterliliği Ölçeği ve LATCH puanlarını etkileme olasılığı olan bağımsız değişkenler (yaş, eğitim, gelir düzeyi, doğum tipleri, doğum sayısı) için parametrik olmayan Kruskal Wallis-H testi kullanılarak analiz yapılmıştır. Emzirme Öz-Yeterliliği Ölçeği ve LATCH puanlarını etkileme olasılığı olan bağımsız değişkenler (çalışma durumu, doğum şekli) için parametrik olmayan Mann-Whitney U testi kullanılarak analiz yapılmıştır. Çalışmada $p < .05$ istatistiksel anlamlılık olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yürütüldüğü üniversitenin Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurul komisyonundan etik izin (Tarih:16.04.2018-No:70904504/156) alınmıştır. Daha sonra araştırmanın yapılacağı üniversitesi hastanesinden yazılı izin (Tarih: 22.05.2018) alınmıştır. Araştırmaya seçilen örneklemede gönüllülük esas alınarak araştırmaya katılmayı kabul eden bireylere araştırmanın amacı ve uygulanması hakkında bilgilendirilme yapılmış, yazılı ve sözlü izin alınmıştır. Araştırmanın her aşamasında yayın etik ilkelerine uyulmuştur.

Bulgular

Araştırmaya katılan annelerin tanımlayıcı özelliklerinin dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir. Araştırma kapsamındaki annelerin %47.1'inin 26-33 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Annelerin %38.2'sinin ilkökul mezunu olduğu ve %67.6'sının da herhangi bir işte çalışmadığı belirlenmiştir. Annelerin büyük çoğunluğunun (%70.6) ekonomik durumunun orta düzeyde olduğu saptanmıştır.

Tablo 1. Annelerin Demografik ve Doğumla İlgili Özellikleri (n = 102)

Değişkenler	n (%)
Yaş	
18-25	28 (27.5)
26-33	48 (47.1)
34 ve üstü	26 (25.4)
Eğitim durumu	
Okur-yazar	7 (6.9)
İlkokul	39 (38.2)
Lise	33 (32.4)
Lisans ve üzeri	23 (22.5)
Çalışma durumu	
Evet	33 (32.4)
Hayır	69 (67.6)
Gelir durumu	
Kötü	8 (7.8)
Orta	72 (70.6)
İyi	22 (21.6)
Doğum şekli	
Normal doğum	32 (31.4)
Sezaryen	70 (68.6)
Gebelik sayısı	
Bir	31 (30.4)
İki	28 (27.5)
Üç	22 (21.6)
Dört ve üzeri	21 (20.5)

Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği ve LATCH Emzirme Değerlendirme Aracı arasındaki ilişki Tablo 2’de verilmiştir. Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği ortalama puanı 57.30 ($SD = 10.46$), LATCH Emzirme Değerlendirme Aracı ortalama puanı 8.38 ($SD = 1.53$) olarak belirlenmiştir. Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği ve LATCH Emzirme Değerlendirme Aracı arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır ($p = .157, r = .14$).

Tablo 2. Annelerin Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği Puanları İle LATCH Puanları Arasındaki Korelasyon

Ölçek	n	Ortalama (SD)	Alt	Üst	r	p
Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği-kısa şekli	102	57.30 (10.46)	16	117	.14	.157
LATCH Emzirme Değerlendirme aracı	102	8.38 (1.53)	4	10		

Araştırmaya katılan annelerin tanımlayıcı özellikleri ile Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği ve LATCH Emzirme Değerlendirme Aracı puanları arasındaki ilişki Tablo 3’de gösterilmiştir. Annelerin yaşları, eğitim düzeyi, çalışma durumu, gelir durumu ve doğum şekli ile Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği ve LATCH Emzirme Değerlendirme Aracı puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > .05$). Annelerin çocuk sayısı ile Emzirme öz yeterlilik ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($X^2 = 6.518 p = .038$). Benzer şekilde annelerin çocuk sayısı ile LATCH Emzirme Değerlendirme Aracı puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($X^2 = 9.20 p = .019$). Çocuk sayısı arttıkça annelerin emzirme öz yeterliliği ve emzirme başarısının arttığı saptanmıştır. Söz konusu farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırma yapılmıştır. Üç ve üzeri çocuğu olan annelerin emzirme öz yeterliliği ve emzirme başarısı puan ortalamasının, bir çocuğu olan annelerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Annelerin Demografik Özellikleri İle Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği ve LATCH Emzirme Değerlendirme Aracı Skorları Arasındaki İlişki

Değişkenler	n	Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği-kısa şekli (Ort ± SD)	Test p	LATCH Emzirme Değerlendirme Aracı (Ort ± SD)	Test p
Yaş grupları					
18-25	28	55.42 ± 10.66	KW = .21 p = .899	8.21 ± 1.68	KW = .31 p = .855
26-33	48	58.58 ± 11.55		8.41 ± 1.47	
34 ve üstü	26	56.96 ± 7.87		8.50 ± 1.52	
Eğitim durumu					
Okur-yazar	7	52.14 ± 16.93	KW = .36 p = .947	8.28 ± 1.97	KW = 2.05 p = .562
İlkokul	39	57.41 ± 8.49		8.25 ± 1.61	
Lise	33	57.90 ± 13.19		8.63 ± 1.51	
Lisans üstü	23	57.82 ± 6.15		8.26 ± 1.32	
Çalışma durumu					
Evet	33	58.18 ± 13.24	z = 1095.00 p = .755	8.27 ± 1.77	z = 1128.50 p = .941
Hayır	69	56.88 ± 8.92		8.43 ± 1.41	
Gelir durumu					
Kötü	8	58.37 ± 7.90	KW = 6.84 p = .033	8.87 ± 1.35	KW = 0.95 p = .622
Orta	72	55.52 ± 9.01		8.33 ± 1.52	
İyi	22	62.72 ± 13.76		8.36 ± 1.64	
Doğum şekli					
Normal doğum	32	58.43 ± 7.29	z = 971.50 p = .284	8.59 ± 1.31	z = 1030.50 p = .507
Sezaryen	70	56.78 ± 11.64		8.28 ± 1.62	
Çocuk sayısı					
1	41	54.97 ± 7.83	KW = 6.518 p = .038	7.85 ± 1.71	KW = 9.20 p = .019
2	40	58.10 ± 13.22		8.57 ± 1.44	
3 ve üzeri	21	60.33 ± 8.24		9.04 ± 0.92	

*KW:Kruskal Wallis H Testi sonucu

**z:Mann-Whitney U Testi sonucu

Tartışma

Bu araştırmada annelerin Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği puan ortalamaları ile LATCH Emzirme Değerlendirme Aracı puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Yenal ve ark. (7) yaptıkları çalışmada emzirme öz yeterlilik ölçeği puan ortalamaları ile LATCH Emzirme Değerlendirme Aracı puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki olduğunu saptamışlardır. Gerçek ve ark. (6) yaptıkları çalışmada Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği puan ortalamaları ile LATCH Emzirme Değerlendirme Aracı puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde ve zayıf bir ilişki olduğunu bildirmişlerdir. Bu çalışma sonuçlarının bizim araştırma sonuçlarını desteklemediği görülmektedir. Bunun nedeninin yapılan diğer çalışmaların örneklem sayılarının fazla olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bizim çalışmamız 102 örneklem, Yenal ve ark. (7) çalışması 220 örneklem, Gerçek ve ark. (6) 303 örneklem ile yapılmıştır.

Kocaöz, Destegül ve Kocaöz (20) yaptıkları çalışmada anestezi tipi ile Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği puan ortalamaları ve LATCH Emzirme Değerlendirme Aracı puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını bildirmişlerdir. Bizim çalışmamızda da doğum şekli ile Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği puan ortalamaları ve LATCH Emzirme Değerlendirme Aracı puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Araştırma verilerinin doğumdan sonra 24-48 saatler arasında toplanmış olmasından dolayı doğum şekli ile Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği puan ortalamaları ve LATCH Emzirme Değerlendirme Aracı puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki olmasına neden olmuş olabilir.

Emzirmeyi etkileyen faktörleri doğumun tipi, anne ve çocuktan kaynaklanan komplikasyonlar, emzirme süresince sağlık profesyonellerinin desteği, aile ve eş desteği, anne ve yenidoğan arasındaki bağlanma süresi ve zamanı, hastane rutinleri olarak sıralanabilir. Bunlara ek olarak annenin yaşı, sosyoekonomik durum, emzirme ile ilişkili davranışlar, emzirme ile ilgili deneyimler emzirmeyi etkileyen faktörler arasında gösterilebilir (6). Aydın ve Aba (21) yaptıkları çalışmada doğum şekli ve emzirme öz yeterliliği arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirtmişlerdir. Bizim araştırmamızda annelerin yaşları, eğitim düzeyi, çalışma durumu, gelir durumu ve doğum şekli ile Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği ve LATCH Emzirme Değerlendirme Aracı puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > .05$). Gerçek ve ark. (6) yaptıkları çalışmada bizim araştırmamıza benzer şekilde sonuçlar bulmuşlardır. Hemşireler, annelerin emzirme davranışlarını birebir gözlemleyebilme olanağına sahip olduklarından emzirme öz yeterlilik algısının yükseltilmesinde önemli role sahiptirler. Hemşireler tarafından emzirme danışmanlığı yapılması, emzirme sorunlarının çözümlenebilmesi açısından önemlidir (26).

Bu araştırmada annelerin çocuk sayısı ile Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği ve LATCH Emzirme Değerlendirme Aracı puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < .05$). Çocuk sayısı arttıkça annelerin emzirme öz yeterliliği ve emzirme başarısının arttığı saptanmıştır. Türk kültüründe anneler, aile büyükleri tarafından emzirilmeleri konusunda kuvvetle teşvik edilmekte ve doğum sonrası dönemde daha uzun süre emzirme deneyimleri ortaya çıkmaktadır (22). Aluş Tokat ve ark.

(22) çalışmamıza benzer şekilde önceki çocuklarını emziren annelerin daha sonraki çocuklarını da emzirdiklerini ortaya koymuşlardır. Çocuk sayısı arttıkça annelerin emzirme eğilimlerinin ve emzirme başarılarının arttığını belirtilmektedir. Zhu ve diğ. (9) daha önce emzirme deneyimi olan, diğer annelerin bebeklerini emzirmelerini izleyen veya daha önce emzirmeye karar veren annelerin emzirme öz yeterliliğinin daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Mevcut literatür, psikososyal unsurların annelerin emzirme öz yeterliklerini ve emzirme yeteneklerini etkilemede büyük öneme sahip olduğu fikrini desteklemektedir (23,24). Yapılan çalışmalar, annelerin emzirme öz yeterliği ve emzirme yeterliliğinin, doğum öncesi dönemde öz yeterlilik temelli hemşirelik müdahaleleri, dikkat temelli eğitim, ev temelli video konferansı, eğitim ve telefon desteği ile artırılabilirliğini göstermiştir (14,18,21,25,26). Bu bağlamda araştırmamızın annelerin emzirme öz yeterlilikleri ve emzirme başarıları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi ile literatüre katkı sağlayacağı ve yapılacak olan girişimsel çalışmalara yön vereceği düşünülmektedir.

Kısıtlılıklar

Araştırma yalnızca bir üniversite hastanesinin kadın doğum servisinde yapıldığından dolayı genellenebilirliği açısından sınırlılık olarak kabul edilebilir. Bununla birlikte, örneklem sayısının yapılan diğer çalışmalara göre az olması ve gözlem işleminin tek araştırmacı ile yapılması sınırlılık olarak kabul edilebilir.

Sonuçların Uygulamada Kullanımı

Bu çalışmada annelerin emzirme öz yeterlilikleri ve emzirme başarıları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, fakat daha önce emzirme deneyimi yaşayan annelerin emzirme öz yeterlilikleri ve emzirme başarılarının yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu bağlamda yeni doğum yapmış annelerin emzirme döneminde sağlık profesyonelleri ve aile yakınları tarafından desteklenmesinin annelerin emzirme başarılarını ve emzirme öz yeterliliklerinin artacağı düşünülmektedir. Yenidoğan kliniğinde tedavi edilen bebeklerin ilk emzirme girişiminde emzirme öz-yeterlilik ölçeği ve LATCH Emzirme Değerlendirme Aracı uygulanarak risklerin önceden belirlenmesi, emzirme açısından riskli anneler tanımlandıktan sonra bu annelerin sağlık profesyonelleri tarafından desteklenmesi yararlı olabilir.

Bilgilendirme

Yazarların katkı oranı beyanı şöyledir: fikir EE; tasarım EE, YE; Denetim EE, YE, FÇÖ, ŞD; Kaynaklar EE, YE, FÇÖ, ŞD; veri toplanması ve/veya işlenmesi FÇÖ, ŞD; analiz ve/veya yorum YE, EE; literatür taraması EE, YE; yazma EE, YE; eleştirel inceleme EE, YE. Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırmacılar bu çalışma için finansal destek almamıştır. Araştırmanın bütçesi araştırmacılar tarafından karşılanmıştır.

Çalışma için etik komite onayı, araştırmanın yapılacağı üniversitesinin Girişimsel Olmayan Klinik Çalışmalar Etik Kurulu'ndan (Tarih:16.04.2018-No:70904504/156) alınmıştır.

Araştırmaya katılmayı kabul eden tüm annelere teşekkür ederiz.

Kaynaklar

1. McLain AC, Frongillo EA, Hess SY, Piwoz EG. Comparison of methods used to estimate the global burden of disease related to undernutrition and suboptimal breastfeeding. *Adv Nutr* 2019;10(3):380-390.
2. Alioğulları AS, Esencan TY, Ünal A, Şimşek Ç. Anne sütünün faydalarını ve emzirme tekniklerini içeren görsel mesaj içerikli broşür ile annelere verilen eğitimin etkinliğinin değerlendirilmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2016;19(4):252-260.
3. Stuebe AM, Schwarz EB. The risks and benefits of infant feeding practices for women and their children. *J Perinatol* 2010;30(3):155.
4. Khan J, Vesel L, Bahl R, Martines J. Timing of breastfeeding initiation and exclusivity of breastfeeding during the first month of life: Effects on neonatal mortality and morbidity a systematic review and metaanalysis. *Matern Child Health J* 2015;19(3):468-479.
5. Vazquez CE, Cubbin C. Associations between breastfeeding duration and overweight/obese among children aged 5-10: A focus on racial/ethnic disparities in California. *AIMS Public Health* 2019;6(4):355.
6. Gerçek E, Sarıkaya Karabudak S, Ardıç Çelik N, Saruhan A. The relationship between breastfeeding self-efficacy and LATCH scores and affecting factors. *J Clin Nurs* 2017;26(7-8):994-1004.
7. Yenal K, Aluş Tokat M, Durgun Ozan Y, Çeçe Ö, Bakılan Abalın F. Annelerin emzirme öz yeterlilik algıları ile emzirme başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi* 2013;10(2):14-19.
8. Huang Y, Ouyang YQ, Redding SR. Previous breastfeeding experience and its influence on breastfeeding outcomes in subsequent births: A systematic review. *Women Birth* 2019;32(4):303-309.
9. Zhu J, Chan WCS, Zhou X, Ye B, He HG. Predictors of breastfeeding self-efficacy among Chinese mothers: A cross-sectional questionnaire survey. *Midwifery* 2014;30(6):705-711.
10. Altuntas N, Kocak M, Akkurt S, Razi HC, Kislal, MF. LATCH scores and milk intake in preterm and term infants: A prospective comparative study. *Breastfeeding Medicine* 2015;10(2):96-101.
11. Sahin H, Yılmaz M, Aykut M, Balcı E, Sağıroğlu M, Öztürk, A. Risk factors for breastfeeding problems in mothers who presented to two public healthcare centers in Kayseri province. *Turk Pediatri Ars* 2013;48:145-151.
12. Hannula L, Kaunonen M, Tarkka MT. A systematic review of professional support interventions for breastfeeding. *J Clin Nurs* 2008;17(9):1132-1143.
13. Ansari S, Abedi P, Hasanpoor S, Bani S. The effect of interventional program on breastfeeding self-efficacy and duration of exclusive breastfeeding in pregnant women in Ahvaz, Iran. *Int Sch Res Notices* 2014;1-6.
14. Wu DS, Hu J, McCoy TP, Efird JT. The effects of a breastfeeding self-efficacy intervention on short term breastfeeding outcomes among primiparous mothers in Wuhan, China. *J Adv Nurs* 2014;70(8):1867-1879.
15. Gökçeoğlu E, Küçükoğlu S. The relationship between insufficient milk perception and breastfeeding self-efficacy among Turkish mothers. *Global Health Promotion* 2017;24(4):53-61.
16. Laliberte C, Dunn S, Pound C, Sourial N, Yasseen AS, Millar D et al. A randomized controlled trial of innovative postpartum care model for mother/baby dyads. *PLoS One* 2016;11(2):148-520.
17. Aluş Tokat M, Okumuş H, Dennis CL. Translation and psychometric assessment of the Breast-feeding Self-Efficacy Scale—Short Form among pregnant and postnatal women in Turkey. *Midwifery* 2010;26(1):101-108.
18. Dennis CL, Fauz S. Development and psychometric testing of the Breastfeeding Self-Efficacy Scale. *Res Nurs Health* 1999; 22(5): 399-409.
19. Yenal K, Okumus H. Emzirme tanılama ölçeğinin güvenilirliğini inceleyen bir çalışma [A study of the reliability of LATCH breastfeeding assessment tool]. *Journal of Nursing Research Development* 2003;5:38-44.
20. Kocaöz FŞ, Destegül D, Kocaöz S. Comparison of the breastfeeding outcomes and self-efficacy in the early postpartum period of women who had given birth by cesarean under general or spinalanesthesia. *J Matern Fetal Neonatal Med* 2021; 34(10):1545-1549.
21. Aydın D, Aba YA. Annelerin sağlık okuryazarlığı düzeyleri ile emzirme öz-yeterlilik algıları arasındaki ilişki. *DEUHFED* 2019;12(1):31-39.
22. Aluş Tokat M, Serçekuş P, Yenal K, Okumuş H. Early postpartum breast-feeding outcomes and breast-feeding self-efficacy in turkish mothers undergoing vaginal birth or cesarean birth with different types of anesthesia. *Int J Nurs Knowl* 2015;26(2):73-79.
23. Ku CM, Chow SK. Factors influencing the practice of exclusive breastfeeding among Hong Kong Chinese women: A questionnaire survey. *J Clin Nurs* 2010;19(17-18):34-45.
24. Brown A, Raynor P, Lee M. Healthcare professionals' and mothers' perceptions of factors that influence decisions to breastfeed or formula feed infants: A comparative study. *J Adv Nurs* 2011;67(9):1993-2003.
25. Aluş Tokat M, Okumus H. Emzirme öz-yeterlilik algısını güçlendirmeye temelli antenatal eğitimin emzirme öz-yeterlilik algısına ve emzirme başarısına etkisi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi* 2013;10(1):21-30.
26. Rojjanasirrat W, Nelson EL, Wambach KA. A pilot study of home-based videoconferencing for breastfeeding support. *J Hum Lact* 2012;28(4):464-467